

Spis treści

Wstęp	V
Wykaz skrótów.....	XIX
Rozdział I. Teorie integracji europejskiej.....	1
§ 1. Wprowadzenie	1
I. Uwagi ogólne	1
II. Teoria integracji europejskiej i jej znaczenie	2
III. Państwo jako centrum integracji europejskiej w warunkach globalizacji.....	4
§ 2. Federacja i federalizm.....	4
§ 3. Konfederalizm	8
§ 4. Funkcjonalizm i neofunkcjonalizm	9
§ 5. Międzyrządowa teoria integracji	11
§ 6. Teoria komunikacyjna.....	11
§ 7. Integracja przez prawo	12
§ 8. System wielopoziomowego rządzenia	13
§ 9. Dla pogłębienia wiedzy	15
Rozdział II. Historia integracji europejskiej.....	17
§ 1. Wprowadzenie	17
§ 2. Ogólny zarys historii integracji europejskiej	17
§ 3. Pochodzenie Unii Europejskiej.....	21
§ 4. Powstanie i rozwój Wspólnot Europejskich	24
I. Uwagi ogólne	24
II. „Ojcowie założyciele”	25
III. Od Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali przez Europejską Wspólnotę Gospodarczą i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej do Unii Europejskiej....	26
1. Uwagi ogólne.....	26
2. Europejska Wspólnota Węgla i Stali oraz towarzyszące inicjatywy	26
3. Europejska Wspólnota Gospodarcza i Euratom	28
§ 5. Relacje pomiędzy Wspólnotami	29
§ 6. Rewizje traktów stanowiących Wspólnoty i Unię Europejską.....	30
I. Uwagi ogólne	30
II. Jednolity Akt Europejski	30
III. Traktat z Maastricht: Unia Europejska.....	31
IV. Traktat z Amsterdamu	32
V. Traktat z Nicei	33
VI. Konwent Europejski i Konstytucja dla Europy	34
VII. Traktat z Lizbony	34
§ 7. Historia rozszerzeń Wspólnot i Unii Europejskiej o nowe państwa członkowskie.....	36

§ 8. Dla pogłębienia wiedzy: związki przyczynowo-skutkowe odczytywane w historii integracji	38
Rozdział III. Charakter prawny Unii Europejskiej.....	41
§ 1. Wprowadzenie	41
§ 2. Podmiotowość prawnomiędzynarodowa – zagadnienia wprowadzające	42
I. Uwagi ogólne	42
II. Definicja pojęcia podmiotowości prawnomiędzynarodowej i jej istota	42
III. Atrybuty podmiotowości prawnomiędzynarodowej	43
IV. Katalog podmiotów prawa międzynarodowego	44
§ 3. Charakter prawny Unii Europejskiej w Traktacie z Maastricht	44
I. Uwagi ogólne	44
II. Trudności w określeniu charakteru prawnego Unii Europejskiej w świetle postanowień Traktatu z Maastricht	46
III. Filarowa struktura Unii Europejskiej	46
IV. Koncepcja Unii Europejskiej w świetle założeń państwowych (federalnych).....	48
V. Koncepcja Unii Europejskiej w świetle założeń konfederalnych	50
VI. Koncepcja Unii Europejskiej w świetle założeń właściwych organizacjom międzynarodowym – pomiędzy współpracą państw a organizacją międzynarodową <i>in statu nascendi</i> ?	51
§ 4. Charakter prawny Unii Europejskiej w Traktacie z Lizbony	53
I. Uwagi ogólne	53
II. Klasyfikacja (typologia) organizacji międzynarodowych i ich ewolucja w kierunku organizacji ponadnarodowych.....	54
III. Unia Europejska jako organizacja międzynarodowa typu ponadnarodowego o prawnomiędzynarodowej i krajowej podmiotowości	55
IV. Atrybuty podmiotowości prawnomiędzynarodowej Unii Europejskiej	58
V. Członkostwo w Unii Europejskiej	61
VI. Symbole Unii Europejskiej	64
VII. Języki urzędowe Unii Europejskiej.....	65
VIII. Siedziby instytucji i organów Unii Europejskiej	66
IX. Przywileje i immunitety przysługujące Unii Europejskiej.....	66
§ 5. Unia Europejska jako uczestniczka stosunków międzynarodowych (działania zewnętrzne Unii Europejskiej).....	67
I. Uwagi ogólne	67
II. Zasady i cele działań zewnętrznych Unii Europejskiej oraz ich instytucjonalne uwarunkowania	67
III. Traktatowe obszary działań zewnętrznych Unii Europejskiej	69
§ 6. Dla pogłębienia wiedzy: status Euratomu po Traktacie z Lizbony	70
Rozdział IV. Aksjologia i zasady ustrojowe Unii Europejskiej.....	73
§ 1. Wprowadzenie	73
§ 2. Systematyka aksjologii UE.....	74
§ 3. Wartości Unii Europejskiej	75
I. Uwagi ogólne	75
II. Katalog wartości Unii Europejskiej	76
1. Uwagi ogólne	76
2. Poszanowanie godności osoby ludzkiej.....	76
3. Wolność.....	80
4. Demokracja.....	81
5. Równość.....	84
6. Państwo prawne	92
7. Poszanowanie praw człowieka	97
III. Sankcje na wypadek naruszenia wartości Unii Europejskiej	98

§ 4. Zasady ustrojowe Unii Europejskiej	103
I. Pojęcie zasad ustrojowych UE.....	103
II. Zasada kompetencji przyznanych i podział kompetencji	103
1. Uwagi ogólne	103
2. Kategorie i dziedziny kompetencji Unii Europejskiej	105
3. Suwerenność państw członkowskich a przekazywanie kompetencji na rzecz Unii Europejskiej	107
III. Poszanowanie tożsamości narodowych państw członkowskich Unii Europejskiej	109
IV. Zasada pomocniczości	111
V. Zasada proporcjonalności	112
VI. Zasada jednolitych ram instytucjonalnych.....	114
VII. Zasada równowagi instytucjonalnej.....	115
VIII. Zasada autonomii instytucjonalnej	116
IX. Zasada lojalnej współpracy	116
X. Zasada otwartości w działaniu instytucji Unii Europejskiej	117
§ 5. Dla pogłębienia wiedzy	118
Rozdział V. Ochrona praw człowieka w Unii Europejskiej.....	121
§ 1. Wprowadzenie	121
§ 2. Geneza i istota ochrony praw podstawowych w unijnym porządku prawnym	123
I. Nieobecność problematyki praw człowieka na etapie tworzenia Wspólnot	123
II. Konceptualizacja praw podstawowych w orzecznictwie TSUE	125
III. Umocowanie praw podstawowych w prawie pierwotnym UE	128
§ 3. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej	129
I. Idea kodyfikacji i prace przygotowawcze	130
II. Status Karty praw podstawowych w prawie Unii Europejskiej i w prawie polskim	131
III. Zakres zastosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej	133
IV. Ograniczenia w korzystaniu z praw podstawowych	135
V. Treść Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.....	137
VI. Zakaz dyskryminacji w Karcie praw podstawowych i tzw. dyrektywy antydyskryminacyjne	140
§ 4. Przystąpienie UE do Europejskiej konwencji praw człowieka	144
I. Geneza i celowość przystąpienia UE do EKPC	144
II. Opinia TS 2/13 w sprawie projektu umowy o akcesji Unii Europejskiej do EKPC.....	145
III. Skutki akcesji Unii Europejskiej do EKPC dla unijnego porządku prawnego	146
IV. Europejski Trybunał Praw Człowieka wobec spraw z „elementem unijnym” – domniemanie ekwiwalencji ochrony	147
§ 5. Prawa człowieka w stosunkach zewnętrznych Unii Europejskiej	148
I. Uwagi ogólne	148
II. Prawa człowieka a zasady i cele działań zewnętrznych Unii Europejskiej	149
III. Praktyczny wymiar praw człowieka w działaniach zewnętrznych Unii Europejskiej.....	150
IV. Standardy wspierające ochronę praw człowieka w polityce zewnętrznej Unii Europejskiej.....	151
§ 6. Dla pogłębienia wiedzy: zobowiązania międzynarodowe Unii Europejskiej w dziedzinie praw człowieka.....	152
Rozdział VI. Obywatelstwo Unii Europejskiej. Prawa obywateli Unii oraz pozasądowe środki ochrony praw. Mechanizmy partycypacji.....	155
§ 1. Wprowadzenie	155
§ 2. Obywatelstwo Unii Europejskiej – charakter prawny	156
I. Uwagi ogólne	156

II. Obywatelstwo Unii Europejskiej jako członkostwo we wspólnocie politycznej....	156
III. Obywatelstwo wielopoziomowe	157
IV. Zależność obywatelstwa UE od obywatelstwa państwa członkowskiego	158
§ 3. Obywatelstwo UE a inny status prawny jednostki w Unii Europejskiej.....	160
I. Różne statusy prawne.....	160
II. Unijni rezydenci długoterminowi.....	160
III. Członkowie rodzin obywateli UE nieposiadający statusu obywatelstwa państwa członkowskiego	160
IV. Obywatele Wielkiej Brytanii po brexicie	161
V. Uchodźcy oraz inne osoby objęte ochroną międzynarodową	161
VI. Szczególny status uchodźców z Ukrainy po ataku Rosji w lutym 2022 r.....	163
VII. Inne osoby przebywające legalnie na terenie Unii Europejskiej.....	163
VIII. Osoby przebywające nielegalnie na terenie Unii Europejskiej	164
§ 4. Prawa związane z obywatelstwem Unii Europejskiej	164
I. Uwagi ogólne	164
II. Wolność przemieszczania się i osiedlania na terytorium innego państwa członkowskiego	165
1. Bezpośredni skutek wolności przemieszczania się i osiedlania	165
2. Zakres podmiotowy	166
3. Wpływ wolności przemieszczania się na sytuacje rodzinne.....	166
4. Skutek „wewnętrzny” wolności przemieszczania się	168
5. Ograniczenia wolności przemieszczania się i osiedlania.....	168
III. Prawa wyborcze w wyborach lokalnych.....	169
IV. Prawa wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego	170
V. Prawo do opieki dyplomatycznej i konsularnej	171
VI. Dostęp do dokumentów i informacji.....	172
VII. Znaczenie zasady równego traktowania obywateli Unii Europejskiej.....	172
§ 5. Pozasądowe środki ochrony praw obywateli Unii Europejskiej	173
I. Skarga do Ombudsmana Europejskiego.....	173
II. Komisja Petycji Parlamentu Europejskiego	175
III. Współpraca pomiędzy krajowymi instytucjami praw człowieka a Ombudsmanem Unii Europejskiej	176
IV. Współpraca krajowych organów ds. równości (Equinet)	177
§ 6. Europejska inicjatywa legislacyjna	177
§ 7. Dla pogłębienia wiedzy	178
I. Ograniczenia wynikające z polskiego prawa a efektywność obywatelstwa UE.....	178
II. Czy długoterminowi rezydenci powinni uzyskać status obywateli UE?	178
III. Czy możliwe jest używanie własnego języka przez obywateli Unii w relacjach z organami UE?.....	179
IV. Czy należy umożliwić nabywanie obywatelstwa UE osobom bogatym?	179
V. Czy obywatelstwo UE oznacza, że w każdym państwie członkowskim obywatele mają mieć zagwarantowane takie same prawa podstawowe?.....	179
Rozdział VII. Struktura instytucjonalna Unii Europejskiej	181
§ 1. Wprowadzenie	181
§ 2. Ustrój polityczny Unii Europejskiej	182
I. Ewolucja ustroju politycznego Unii Europejskiej.....	182
II. Elementy systemu instytucjonalnego UE: instytucje, organy i jednostki organizacyjne UE	183
§ 3. Skład i sposób powołania instytucji i organów Unii Europejskiej	184
I. Wprowadzenie.....	184
II. Parlament Europejski	184
III. Komisja Europejska	187
1. Charakter prawny i organizacja wewnętrzna.....	187

2. Przewodniczący Komisji	189
3. Wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa	190
IV. Rada (UE).....	190
V. Rada Europejska.....	193
1. Charakter prawny i organizacja wewnętrzna.....	193
2. Przewodniczący Rady Europejskiej	194
VI. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	194
VII. Trybunał Obrachunkowy	196
VIII. Europejski Bank Centralny	196
§ 4. Zasady dotyczące funkcjonowania systemu instytucjonalnego UE	197
I. Zasada lojalnej współpracy między instytucjami	197
II. Zasada kompetencji powierzonych	197
III. Zasada pomocniczości i zasada proporcjonalności	198
IV. Zasada równowagi instytucjonalnej	199
V. Zasada autonomii wewnętrznej instytucji UE.....	200
§ 5. Proces decyzyjny w instytucjach politycznych Unii Europejskiej	201
I. Wprowadzenie.....	201
II. Parlament Europejski	201
III. Komisja Europejska	202
IV. Rada (UE).....	203
V. Rada Europejska.....	204
§ 6. Kompetencje instytucji Unii Europejskiej	205
I. Wprowadzenie.....	205
II. Parlament Europejski	205
1. Kompetencje prawodawcze	205
2. Kompetencje budżetowe.....	207
3. Kompetencje kontrolne	207
4. Ochrona praw obywateli Unii Europejskiej	208
III. Rada Europejska.....	209
1. Rada Europejska: instytucja polityczna – wytyczanie kierunków rozwoju UE ..	209
2. Rola Rady Europejskiej w planowaniu finansowym	210
3. Udział w procesie powoływania instytucji	210
4. Udział w procedurze prawodawczej	210
IV. Rada (UE).....	211
1. Kompetencje ustawodawcze.....	211
2. Kompetencje budżetowe i koordynacja polityk.....	211
3. Inne kompetencje	212
V. Komisja Europejska	213
1. Wprowadzenie	213
2. Funkcja prawotwórcza.....	213
3. Funkcja kontrolna	214
4. Kompetencje wykonawcze	215
VI. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	216
VII. Trybunał Obrachunkowy	216
1. Wprowadzenie	216
2. Kontrola finansów Unii Europejskiej	217
3. Funkcje koordynacyjne i doradcze	217
VIII. Europejski Bank Centralny	217
§ 7. Inne jednostki organizacyjne Unii Europejskiej	218
I. Europejski Bank Inwestycyjny	218
II. Instytucje doradcze.....	219
1. Komitet Ekonomiczno-Społeczny	219
2. Komitet Regionów	219

III. Pomocnicze jednostki organizacyjne – Europejskie Służby Zatrudnienia.....	220
IV. Agencje unijne.....	220
1. Agencje zdecentralizowane	220
2. Agencje wykonawcze	221
V. Inne organy: Europejska Agencja Kosmiczna.....	222
VI. Organy międzyinstytucjonalne.....	222
1. Urząd Oficjalnych Publikacji Unii Europejskiej	222
2. Europejski Urząd Doboru Kadr	223
3. Europejska Szkoła Administracji.....	223
§ 8. Dla pogłębienia wiedzy: unijne instytucje wobec konfliktu zbrojnego w Ukrainie.....	223
Rozdział VIII. Pojęcie i źródła prawa Unii Europejskiej.....	227
§ 1. Wprowadzenie	227
§ 2. Pojęcie prawa UE i jego podziały	227
§ 3. Prawo Unii Europejskiej jako system	228
§ 4. Zakresy obowiązywania prawa Unii Europejskiej	231
I. Uwagi ogólne	231
II. Zakres podmiotowy.....	232
III. Zakres przedmiotowy.....	232
IV. Zakres czasowy	233
V. Zakres terytorialny	233
§ 5. Katalog źródeł prawa Unii Europejskiej.....	235
I. Uwagi ogólne	235
II. Prawo pierwotne.....	236
1. Prawo traktatowe	236
2. Akty konstytucyjne Rady (UE) lub Rady Europejskiej.....	237
3. Ogólne zasady prawa Unii Europejskiej.....	239
3.1. Pojęcie.....	239
3.2. Źródło pochodzenia ogólnych zasad prawa Unii Europejskiej	240
3.3. Katalog ogólnych zasad prawa Unii Europejskiej.....	240
3.4. Funkcje ogólnych zasad prawa Unii Europejskiej.....	241
III. Prawo pochodne	242
1. Uwagi ogólne.....	242
2. Rozporządzenie.....	243
3. Dyrektywa.....	245
4. Decyzja	251
5. Zalecenia i opinie.....	253
6. Inne akty spoza katalogu art. 288 TFUE	254
IV. Akty wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.....	254
V. Umowy międzynarodowe	256
VI. Zwyczaj międzynarodowy	259
§ 6. Hierarchia aktów prawa Unii Europejskiej.....	260
I. Uwagi ogólne	260
II. Akty ustawodawcze.....	261
III. Akty nieustawodawcze.....	261
1. Akty delegowane	261
2. Akty wykonawcze.....	262
§ 7. Wymogi formalne dotyczące aktów prawa pochodnego UE.....	263
§ 8. Technika legislacyjna aktów prawa Unii Europejskiej	264
I. Uwagi ogólne	264
II. Sposób redakcji aktów prawa Unii Europejskiej	264
III. Standardowa struktura aktów prawa pochodnego.....	265
§ 9. Publikowanie i cytowanie aktów prawa Unii Europejskiej.....	267
I. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej	267

II. Sposób cytowania aktów prawnych UE	269
§ 10. Dla pogłębienia wiedzy	270
Rozdział IX. Tworzenie prawa Unii Europejskiej	273
§ 1. Wprowadzenie	273
§ 2. Prawo pierwotne	274
I. Uwagi ogólne	274
II. Zawieranie traktatów założycielskich	274
III. Procedury zmiany traktatów.....	275
1. Zwykła procedura zmiany (rewizji) traktatów.....	275
2. Uproszczone procedury zmiany traktatów (procedury kładki).....	277
2.1. Specyfika uproszczonych procedur zmiany traktatów	277
2.2. Ogólne procedury kładki przewidziane w art. 48 ust. 6 i 7 TUE	277
2.3. Procedury kładki <i>ad hoc</i>	279
IV. Zawieranie traktatów akcesyjnych	280
§ 3. Zawieranie umów międzynarodowych przez Unię Europejską.....	284
I. Uwagi ogólne	284
II. Podstawowa procedura zawierania umów międzynarodowych.....	285
III. Szczególne procedury zawierania umów międzynarodowych.....	288
§ 4. Tworzenie unijnego prawa pochodnego	288
I. Zakres kompetencji do stanowienia aktów prawa pochodnego – zasada kompetencji powierzonych	288
II. Wybór właściwej podstawy prawnej aktu.....	289
III. Wybór formy (rodzaju) aktu prawa pochodnego	290
IV. Inicjatywa legislacyjna.....	292
1. Uwagi ogólne	292
2. Bezpośrednia inicjatywa legislacyjna	292
3. Pośrednia inicjatywa legislacyjna	293
V. Obowiązek uzasadnienia aktu prawa pochodnego Unii Europejskiej	294
VI. Procedury tworzenia aktów ustawodawczych.....	295
1. Uwagi ogólne	295
2. Zwykła procedura ustawodawcza.....	296
3. Specjalna procedura ustawodawcza.....	298
VII. Procedury stanowienia aktów nieustawodawczych	299
1. Uwagi ogólne	299
2. Stanowienie aktów nieustawodawczych „bez przymiotnika”	300
3. Stanowienie aktów delegowanych.....	300
4. Stanowienie aktów wykonawczych	301
VIII. Rola parlamentów narodowych w stanowieniu prawa pochodnego	302
IX. Podstawy uchylecia aktu prawa pochodnego.....	304
X. Wymogi dotyczące wejścia w życie aktów prawa pochodnego.....	304
XI. Metoda schengenńska i wzmocniona współpraca.....	305
§ 5. Zapewnienie poprawy jakości prawa Unii Europejskiej	308
§ 6. Dla pogłębienia wiedzy	309
Rozdział X. Relacje pomiędzy prawem Unii Europejskiej a prawem krajowym państw członkowskich	311
§ 1. Wprowadzenie	311
§ 2. Autonomiczny charakter prawa Unii Europejskiej wobec prawa krajowego państw członkowskich	312
I. Autonomia prawa Unii Europejskiej – podstawa prawna i treść	312
II. Odrębność systemu prawa Unii Europejskiej – system prawa <i>sui generis</i>	314
III. Zupełność systemu prawa Unii Europejskiej	316

IV. Stanowisko krajowych sądów najwyższych i trybunałów konstytucyjnych wobec autonomii prawa Unii Europejskiej	318
§ 3. Bezpośrednie obowiązywanie prawa Unii Europejskiej w prawie krajowym.....	322
§ 4. Pierwszeństwo prawa Unii Europejskiej przed prawem krajowym	324
I. Pochodzenie i znaczenie zasady pierwszeństwa	324
II. Treść i zakres stosowania zasady pierwszeństwa.....	325
III. Zasada skuteczności prawa Unii Europejskiej jako uzasadnienie dla zasady pierwszeństwa	328
§ 5. Bezpośredni skutek prawa Unii Europejskiej w prawie krajowym.....	331
I. Pojęcie	331
II. Rodzaje bezpośredniego skutku.....	332
1. Podział dwustopniowy	332
2. Sytuacja triangularna	333
§ 6. Obowiązek pronunijnej wykładni prawa krajowego	334
I. Pojęcie	334
II. Zakres wykładni pronunijnej.....	335
III. Granice wykładni pronunijnej.....	337
§ 7. Dla pogłębienia wiedzy	339
Rozdział XI. Ochrona prawna przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej ..	341
§ 1. Wprowadzenie	341
§ 2. Źródła prawa o postępowaniu przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej..	344
§ 3. Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zagadnienia ogólne	347
§ 4. Skargi bezpośrednie i postępowania ich dotyczące	349
I. Skarga przeciwko państwu członkowskiemu z tytułu uchybienia zobowiązaniu...	349
1. Uwagi ogólne.....	349
2. Wezwanie do usunięcia naruszenia.....	350
2.1. Cel.....	350
2.2. Treść.....	350
3. Uzasadniona opinia.....	352
4. Postępowanie przed Trybunałem	352
4.1. Dopuszczalność	352
4.1.1. Prawidłowość postępowania wstępnego	352
4.1.2. Wymogi formalne co do treści skargi.....	353
4.1.3. Przedmiot sporu a wezwanie do usunięcia naruszenia i uzasadniona opinia	353
4.1.4. Termin na wniesienie skargi	354
4.1.5. Ocena Komisji, że Traktat został naruszony	354
4.1.6. Interes prawny	355
4.2. Zasadność	355
5. Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości i jego skuteczność	357
6. Środki tymczasowe	358
II. Skarga o stwierdzenie nieważności	359
1. Wprowadzenie	359
2. Dopuszczalność.....	360
3. Przedmiot skargi o stwierdzenie nieważności	363
4. Skutki orzeczenia wydanego na skutek skargi o stwierdzenie nieważności.....	364
5. Zarzut niezgodności z prawem, incydentalna kontrola legalności aktów o zasięgu ogólnym (art. 277 TFUE)	365
III. Skarga na zaniechanie	368
1. Wprowadzenie	368
2. Dopuszczalność.....	368
3. Przedmiot skargi na zaniechanie.....	369

4. Postępowanie przedsądowe jako przesłanka dopuszczalności skargi	370
5. Skutki orzeczenia wydanego na skutek skargi o zaniechanie.....	371
IV. Skarga odszkodowawcza przeciwko Unii.....	371
1. Wprowadzenie	371
2. Dopuszczalność.....	373
3. Przedmiot skargi odszkodowawczej	374
4. Skutki orzeczenia wydanego na skutek skargi odszkodowawczej	376
V. Skarga pracownicza z art. 270 TFUE.....	376
VI. Skarga rozpoznawana w postępowaniu prowadzonym na podstawie klauzuli arbitrażowej z art. 272 TFUE	378
VII. Skarga rozpoznawana w postępowaniu prowadzonym na podstawie kompromisu z art. 273 TFUE.....	380
VIII. Skarga rozpoznawana w ramach sądowej kontroli decyzji administracyjnych	382
§ 5. Inne postępowania	384
I. Procedura prejudycjalna.....	384
1. Wprowadzenie	384
2. Organy uprawnione do złożenia wniosku.....	385
3. Przedmiot wniosku o wydanie orzeczenia prejudycjalnego	386
3.1. Uwagi wstępne.....	386
3.2. Wykładnia traktatów	386
3.3. Wykładnia aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii Europejskiej.....	387
3.4. Wykładnia umów międzynarodowych zawartych przez Unię.....	387
3.5. Pytania o ważność aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii	388
4. Niezbędność odesłania prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia sprawy przez sąd krajowy	389
4.1. Uwagi wstępne.....	389
4.2. Brak „rozstrzygnięcia sporu”.....	389
4.3. Pytania o charakterze hipotetycznym	390
4.4. Stosowanie prawa krajowego, które odsyła do prawa unijnego lub które powiela rozwiązania przewidziane w prawie Unii	390
4.5. Stosowanie reguł prawa UE w odniesieniu do stanów faktycznych wykraczających poza temporalny zakres jego obowiązywania.....	391
4.6. Podsumowanie.....	391
5. Skutki orzeczenia prejudycjalnego	392
5.1. Uwagi wstępne.....	392
5.2. Rozstrzygnięcie o wykładni.....	392
5.3. Rozstrzygnięcie o ważności.....	393
5.4. Temporalne skutki orzeczenia prejudycjalnego.....	393
6. Sądy krajowe uprawnione oraz zobowiązane do złożenia wniosku	393
6.1. Uwagi wstępne.....	393
6.2. Pojęcie sądu, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu.....	394
6.3. Odstąpienie od obowiązku zwrócenia się z pytaniem przez sąd ostatniej instancji.....	394
6.4. Naruszenie obowiązku skierowania wniosku do Trybunału	395
7. Odesłanie prejudycjalne z perspektywy sądu krajowego	396
7.1. Sformułowanie wniosku	396
7.2. Aspekty proceduralne	397
II. Postępowanie w sprawie zgodności umowy międzynarodowej z traktatem (art. 218 ust. 11).....	397
Rozdział XII. Zapewnianie skuteczności prawa Unii Europejskiej w prawie krajowym	401
§ 1. Wprowadzenie	401

§ 2. Dzielone wykonywanie prawa Unii Europejskiej	401
§ 3. Efektywność unijnego systemu prawnego.....	402
§ 4. Obowiązki władzy ustawodawczej i wykonawczej państw członkowskich.....	403
§ 5. Skuteczna ochrona prawna i obowiązki sądów państw członkowskich	404
I. Zasada skutecznej ochrony prawnej.....	404
II. Skuteczna ochrona prawna po Traktacie z Lizbony.....	405
III. Autonomia proceduralna i instytucjonalna	407
IV. Obowiązki sądów – skutki stwierdzenia naruszenia skutecznej ochrony prawnej.	408
V. Przykłady wpływu skutecznej ochrony prawnej na prawo krajowe	409
1. Uwagi wprowadzające	409
2. Dostęp do sądu krajowego	409
3. Podnoszenie zarzutów prawa UE z urzędu.....	413
4. Zastosowanie środków zabezpieczających (tymczasowych).....	414
5. Wznowienie zakończonych postępowań krajowych	414
6. Roszczenia odszkodowawcze i restytucyjne	415
§ 6. Dla pogłębienia wiedzy	417
Rozdział XIII. Prawo budżetowe Unii Europejskiej	419
§ 1. Wprowadzenie	419
§ 2. Podstawy prawne budżetu Unii Europejskiej i procedura jego uchwalania.....	420
I. Podstawy prawne budżetu UE.....	420
II. Procedura uchwalania budżetu Unii Europejskiej oraz procedura uchwalania	
wieloletnich ram finansowych (tzw. budżetu wieloletniego UE).....	421
§ 3. Definicje pojęć z zakresu budżetu Unii Europejskiej.....	423
§ 4. Zasady prawa budżetowego Unii Europejskiej	426
§ 5. Instrumenty finansowego reagowania na sytuacje kryzysowe w budżetowości unijnej	
(Fundusz Odbudowy)	431
§ 6. Zewnętrzna kontrola wykonania budżetu UE oraz zwalczanie nadużyć finansowych	
w Unii Europejskiej	432
§ 7. Ochrona budżetu Unii Europejskiej w świetle rozporządzenia 2020/2092	435
§ 8. Powiązania budżetu Unii Europejskiej z budżetem Rzeczypospolitej Polskiej	438
§ 9. Dla pogłębienia wiedzy	441
Rozdział XIV. Swobody gospodarcze Unii Europejskiej	445
§ 1. Wprowadzenie	445
§ 2. Rynek wewnętrzny.....	446
§ 3. Swobodny przepływ towarów	447
I. Uwagi ogólne	447
II. Pojęcie towaru.....	448
III. Unia celna i wspólna taryfa celna	450
IV. Zakaz ceł i opłat o skutku równoważnym w obrocie między państwami	
członkowskimi	451
V. Zakaz ograniczeń ilościowych w przywozie i wywozie między państwami	
członkowskimi oraz środków o skutku im równoważnym	454
VI. Dopuszczalne odstępstwa od swobodnego przepływu towarów.....	458
VII. Reguły pochodzenia towarów	459
VIII. Zakaz dyskryminacji podatkowej towarów.....	460
IX. Dostosowanie monopoli państwowych.....	461
X. Wzajemne uznawanie towarów.....	461
XI. Jednolite warunki wprowadzania do obrotu bezpiecznych produktów w UE	
(oznakowanie zgodności).....	463
XII. Reklama wprowadzająca w błąd i reklama porównawcza.....	466
§ 4. Swobodny przepływ osób.....	467
I. Uwagi ogólne	467

II. Pojęcie pracownika i członka rodziny pracownika	469
III. Dostęp do zatrudnienia	470
IV. Zatrudnienie i równość traktowania	471
V. Prawo pozostawania na terytorium państwa członkowskiego po ustaniu zatrudnienia	474
VI. Ograniczenia uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego	474
VII. Zatrudnienie w administracji publicznej	475
VIII. Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	477
§ 5. Swoboda świadczenia usług	479
I. Usługi	479
II. Przedsiębiorczość	483
III. Dopuszczalne ograniczenia swobody przepływu usług i swobody przedsiębiorczości	484
§ 6. Swobodny przepływ kapitału i płatności	486
I. Swobodny przepływ kapitału	486
II. Swoboda płatności	489
III. Dopuszczalne ograniczenia w przepływie kapitału i płatnościach	490
1. Zakres dopuszczalnych ograniczeń	490
2. Ograniczenia swobody przepływu kapitału uzasadnione odmiennym traktowaniem podatników ze względu na różne miejsce zamieszkania lub inwestowania kapitału	490
3. Ograniczenia swobody przepływu kapitału uzasadnione środkami niezbędnymi do zapobiegania naruszeniom ustaw i aktów wykonawczych państw członkowskich	491
4. Ograniczenia swobody przepływu kapitału uzasadnione środkami związanymi z ochroną porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego	494
IV. Rozgraniczenie swobody przepływu kapitału i swobody przedsiębiorczości	495
V. Podsumowanie	496
§ 7. Dla pogłębienia wiedzy	496
Rozdział XV. Unia Gospodarcza i Walutowa	499
§ 1. Wprowadzenie	499
§ 2. Istota unii walutowej i jej europejska koncepcja	499
§ 3. Unia gospodarcza i walutowa w świetle kompetencji Unii Europejskiej	500
§ 4. Historia integracji walutowej w Europie	502
§ 5. Europejski System Walutowy (1979–1998) jako punkt odniesienia obecnych polityk walutowych państw członkowskich UE	504
§ 6. Kwalifikacja państw do strefy euro – kryteria konwergencji	505
I. Uwagi ogólne	505
II. Derogacja i kwalifikacja państw członkowskich do strefy euro, czyli procedura abrogacyjna	507
§ 7. Architektura instytucjonalna Unii Gospodarczej i Walutowej	512
I. Komitet Ekonomiczno-Finansowy	512
II. Eurosystem i Europejski System Banków Centralnych	512
III. Europejski Bank Centralny	514
IV. Rada ECOFIN i Eurogrupa	517
§ 8. Dla pogłębienia wiedzy	519
Rozdział XVI. Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej	521
§ 1. Wprowadzenie	521
§ 2. Zakres, rozwój i cele PWBis	522

I. Uwagi ogólne	522
II. Geneza.....	522
III. Traktatowy rozwój i zmiany w zakresie PWBis. <i>Acquis</i> Schengen	523
IV. Specyfika systemowa PWBis	525
§ 3. Polityka Unii Europejskiej w dziedzinie kontroli granicznych, wiz, azylu i imigracji ..	526
I. Uwagi ogólne	526
II. Polityka azylowa Unii Europejskiej.....	526
III. Polityka imigracyjna UE	530
IV. Zarządzanie granicami i polityka wizowa UE	532
§ 4. Współpraca sądowa w sprawach cywilnych.....	535
§ 5. Współpraca sądowa w sprawach karnych w Unii Europejskiej	540
I. Uwagi ogólne	540
II. Zasada wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych	541
III. Zbliżanie przepisów procesowego prawa karnego w państwach członkowskich...	543
IV. Zakres minimalnej harmonizacji prawa karnego materialnego	545
V. Agencje UE ds. współpracy w sprawach karnych	546
1. Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust).....	546
2. Prokuratura Europejska.....	547
3. Europejska sieć sądowa w sprawach karnych	548
§ 6. Współpraca policyjna	548
I. Uwagi ogólne	548
II. Charakter i cele współpracy	549
III. Instrumenty współpracy policyjnej	549
§ 7. Dla pogłębienia wiedzy – rola praworządności we współpracy w ramach PWBis	553
Indeks rzeczowy	555